

חודש מנחם אב - תשעת הימים פתיחה

אע"פ שבתורה נקרא החודש בשם "אב", הרי מנהג ישראל לקרוא לו "מנחם אב", מוסיפים את המלה "מנחם", ויתירה מזה: מתחילים עם "מנחם". ויש לומר אחד הטעמים בזה – כיון ש"מנחם", שמרמז על נחמת הגאולה – הוא הכוונה והתכלית (ד'הירידה בחודש) אב. ויתירה מזה: "מנחם" (גאולה) היא ההתחלה שבאה לפני כל עניני ירידה, כמאחז"ל (ע"פ "ורוח אלקים מרחפת על פני המים") שמיד בתחלת הבריאה היתה "רוחו של משיח", כיון שגאולה היא היסוד והכוונה פנימית של כל הענינים, גם "אב" מלשון שרש ומקור (ובלשון הש"ס – "אבהון דכולהו"), המקור דכל הענינים (גם בעניני קדושה).⁷ ויש לומר, שכל זה נותן אחר כך כת, שכאשר בא ירידה (חיצונית ולפי שעה) יוכלו לגלות בזה שכל ענינה הוא (לא רק כהקדמה לדבר אחר, אלא זה גופא הוא ענינה) – העלי' ("מנחם") שבוה. כידוע שתוכן הענין ד"גאולה" הוא "גולה" בתוספת אל"ף, כיון שע"י הגילוי דאלופו של עולם בגלות עצמה – נעשה זה גופא "גאולה".⁸

ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה

א. כיון שבשלש השבועות עצמם ניתוסף חומר מיוחד בראש חודש מנחם-אב, ובשבוע שחל בו תשעה באב, [[גם כשתשעה באב נדחה ליום ראשון⁹]], צריך להיות הוספה יתירה בזמנים אלו בהענין ד"ציון במשפט (תורה) תפדה ושבי' בצדקה".¹⁰

לוסיף בהדברים הקשורים אם הגאולה

ב. יש לעורר אודות הוספה בתורה בעניני הגאולה ובנין בית המקדש השלישי, וחזיון הצפי' והתשוקה והדרישה כו' להגאולה.¹¹

פרטי הדינים לימים אלו

ג. יש לעורר אודות פרטי הדינים בשולחן ערוך אודות ההנהגה בתשעת הימים, ובפרט פרטי הדינים דשבוע שחל בו תשעה באב, שבוה נכלל גם החיוב ללמוד הלכות אלו בשולחן ערוך.¹²

(6) ראה ר"ח מנחם אב תשמ"ח - התועודיות ע' 82: "וכל זה – נוסף לכך ש"מנחם" בגימטריא "צמח", דקאי על משיח צדקנו – "איש צמח שמו", שיצמח ויתגלה בפועל בקרוב ממש".
(7) ש"פ מט"מ תש"ג – התועודיות ע' 83: "וכמורמוז גם בשבת מביכים מנחם-אב, שנקרא "מנחם אב" (ולא אב מנחם), אף שהשם בתורה הוא "אב" ("מנחם" הוא הוספה לאחרי זה) – כי העיקר הוא מנחם, הנחמה על הגלות, והמנחם הוא על ידי אב, אב (מקור) הרחמים. וראה לק"ש ח"ג ע' 214 ואל"ף".

(8) ש"פ פנחס מבה"ח מנחם-אב תנש"א – התועודיות ע' 60.
(9) שם: "ויש להעיר בנוגע לקביעות דתשעה באב שנדחה ליום ראשון: כשתשעה באב עצמו חל ביום ראשון בשבוע (לא התענית דת"ב שנדחה ליום ראשון), הרי דיני השבוע שחל בו תשעה באב אינם שייכים אלא בו ביום בלבד; אמנם, כשתשעה באב חל בשבת (ורק התענית נדחה ליום ראשון), יש שק"ש וחילוקי דעות אם כל השבוע שלפניו דינו כשבוע שחל בו תשעה באב, או שמצד דחיית התענית ליום ראשון נדחה גם החומר דשבוע שחל בו תשעה באב, ואין כאן המקום להאריך בזה, ותן לחכם ויחכם עוד. . . ולהעיר, שאף שנתבאר לעיל שבקביעות שנה זו (תשעה באב נדחה) יש להתפקד אם שייכים פרטי הדינים דשבוע שחל בו תשעה באב - הרי, מובן וגם פשוט, שכשמדובר אודות הוספה בתורה ובצדקה, שזמן חיובם במשך כל השנה כולה, בודאי שאין מקום לשק"ט כו', ולכל הדעות יש להוסיף עוד יותר בשבוע שחל בו תשעה באב גם בקביעות שנה זו. וי"ל - ע"ד הצחות ש"ספיקא דאורייתא לחומרא", כלומר, כשיש ספק בנוגע ללימוד התורה (אם צריך להוסיף כו') יש להתנהג לחומרא".

(10) שיחת ר"ח מנחם אב תשמ"ח - התועודיות ע' 79. ושם הערה 19: "להעיר, שהמנהג בכמה קהילות קדושות בישראל שבג' השבועות עושים שמחת נישואין, ורק בתשעת הימים אין עושים שמחת נישואין, ורק בתשעת הימים אין עושים שמחת נישואין (ראה ש"ע א"ח סתק"א ס"ב וברמ"א)". וראה ר"ח מנחם אב תשמ"ח - התועודיות ע' 79: "להוסיף בנתינת הצדקה - נוסף על הנתינה בכל יום (חול), ובפרט לפני התפלה, כמ"ש רבינו הזקן בשר"ע "טוב ליתן צדקה קודם התפלה, שנאמר אני בצדק אחזה פני". . . ובהדגשה יתירה בימי בין המצרים, ובפרט מ"ח מ"א - דמכיון שבימים אלו מודגשת יותר תפלתם ובקשתם של ישראל לצדקתו של הקב"ה, הצדקה העיקרית, שתבוא הגאולה האמיתית והשלמה, צריכים גם הם להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בענין הצדקה שעל ידה נגאלין ישראל".

(11) ש"פ מטות מסעי תשמ"ח - התועודיות ע' 95: "יש להזכיר ולעורר עור"פ אודות כו' ושם ע' 91: "ונקודת הענין שביטול החורבן והגלות הוא (לא כ"כ ע"י התבוננות בחומר ירדת הגלות, אלא בעיקר ע"י ההתבוננות במעלת הגאולה. . . לעורר הכוסף והתשוקה והגעגועים, ובמילא, הבקשה והדרישה כו' להגאולה העתידה, שע"מ"ז מהמרים ומזוהים את הגאולה בפועל ממש, ולא עוד, אלא, שמגלים את הפנימיות והטוב שבענין החורבן והגלות גופא".

(12) שיחת ר"ח מנחם אב תשמ"ח - התועודיות ע' 78: "ע"פ הכלל "המעשה הוא העיקר" יש לעורר אודות. . . (בהוספה על הדינים השייכים ללשלת השבועות דביהמ"צ)". וראה ש"פ

מוקדש לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח,

לע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת צבי הירש ע"ה שפריצער-יוסטמן נפטרה כ"ט תמוז תשס"ב ת.נ.צ.ב.ה.

נא לתלות בכותלי בית הכנסת, ומצווה לפרסם בכל מקום! כתובתינו באינטרנט: www.moshiach.net/blind

יחזי אדובנו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

המעשה הוא העיקר

שבת חזק

חזק חזק ונתחזק

א. מכריזים (בקול רם ובשמחה) [כל הנמצאים בבית הכנסת, הן בעזרת אנשים והן בעזרת נשים, כולל הטיפ] "חזק חזק ונתחזק", שמורה על החוזק (תוקף) דבני ישראל בכל עניני התורה, ועד שהחזק גופא הוא ג' פעמים ("חזק חזק ונתחזק").²

לקזק עצמו וכל הנמצאים בסביבתו

ב. כשבת חזק, צריך כל אחת ואחת מישראל לחזק עצמו ואת בני ביתו וכל הנמצאים בסביבתו, "חזק חזק ונתחזק", בכל עניני יהדות, תורה ומצוות.³

הגבאים מכינים "קידושא רבא"

ג. וכדאי לקשר זה עם התועודות מיוחדת (בהוספה על התועודות שבכל שבת, "להקהיל קהילות בכל שבת ושבת") – כהמנהג בכמה וכמה קהילות קדושות בישראל שבשבת חזק מכינים הגבאים "קידושא רבא".⁴

בודא יחזקו המנהג – ובאמירת דברי תורה, והחלטות

ד. בודאי יחזקו ויחדשו מנהג זה בכל המקומות – שבה יוסיפו באמירת דברי תורה (וגם קבלת החלטות טובות להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות בהידור), ויוסיפו בהשמחה לגמרה של תורה (סיום ספר שלם בתורה).⁵

ואת למודעי שהליקוט כולל הן השיחות המוגהות והן השיחות הבלתי מוגהות (רשימת השמיעות), מתשמ"ח ואילך, והוא על אחריות המלקט בלבד.

(1) ש"פ ויחי תשנ"ב – שיחות קודש ע' 505: "מכריזים בקול גדול ורם כל הנמצאים בבית הכנסת, הן בעזרת אנשים והן בעזרת נשים, כולל הטיפ – "חזק חזק ונתחזק", ג' פעמים בענין החזקה גופא".

(2) ש"פ מטות מסעי תנש"א – התועודיות עמ' 68. ושם הערה 4: "ולהעיר, שמקור המנהג הוא מזה ש"כשסיים יהושע אמר לו הקב"ה חזק ואמץ, מכאן למסיים את התורה שאומרים לו חזק" (סמך בלק"ש שם), והחידוש הוא – שאף שבכתוב נאמר ענין החוזק ב"פ, "חזק ואמץ", מ"מ, נוסף בזה גם פעם שלישית ע"י "מנהג ישראל", שנוסף לכך ש"תורה היא", יש בו מעלה יתירה לגבי תושב"כ ותושב"פ (ראה לק"ת דרושי סוכות פ, ג. וב"מ). , שיש בו העילוי והשלמות ד"במתלת זימני הוי) חזקה".

(3) ש"פ ויחי תש"ג – התועודיות ע' 137: "בעמדנו בשבת פ' ויחי, שבת חזק, שמסיימים ספר הראשון שבתורה, ספר הישר – צריך כל אחת ואחת מישראל לחזק עצמו. . . באופן שיהי ניכר ומורגש ש"ח"ב, בחיים אמיתיים, "ויחזי" לאמיתתו, החיות הפרטי והכללי (עד לעצם החיות) ד ישראל ודתורה, כפי שנמשך וחודר בכל הפרטים ופרטי פרטים דחיי היום-יום".

(4) ש"פ ויחי תש"ג – התועודיות ע' 137. וראה ש"פ ויחי תש"ג – התועודיות ע' 142: "ולכן, יש לערוך התועודות נוספת בקשר לשבת חזק, ועל דרך זה בשבת חזק דשאר הספרים. ועל אחת כמה וכמה בשבת חזק דכל התורה כולה, שאין צורך בזירוז כיון שחוגגים גמרה של תורה ב"שמחת תורה". וזירוז מיוחדת בנוגע לביה"כ וביהמ"ד זה – שלא יצאו ידי חובתם בהתועודות זו, ולכן מוכרחני לעורר ולזרז על זה, כדי שלא יתלו הדבר ב, שבגלל התועודות זו לא ערכו הגבאים התועודות מיוחדת בקשר לשבת חזק. ויש שהות זמן לערוך התועודות נוספת לאחרי התועודות זו, ולאחרי כל מה שזובר בהתועודות זו. ונשארו ריבוי ענינים שיכולים וצריכים לדבר אודותם, ובפרט שבין המתועדים ישנם תלמידי חכמים כו', ובפרט תלמידי תומכי תמימים, שאצלם צ"ל כל הענינים בשלימות ובתמימות, ועוד ועיקר – לא רק הדיבור בזה, אלא שיהי' באופן שלא יצטרכו לדבר על זה, כיון שניכר בפועל ובגלוי שזוהי כל חיותו – "ויחזי"!".

ולהעיר מש"פ במדבר תש"ג הערה 137 – התועודיות ע' 253: "ויש לומר, שמטעם זה נקרא הקידוש דיום השבת בשם "קידושה רבה" – להיותו באופן ד"ברוב עם הדרת מלך". ובשו"ה"ג שם: "הנוסף על הפירוש מלון "סגי נהור" – להיותו קצר לגבי הקידוש דליל שבת (מגיד משנה לרמב"ם "א"ל שבת פכ"ט ה"י)".

(5) ש"פ ויחי תש"ג – התועודיות ע' 137: "(על דרך השמחה שעושים לגמרה של התורה כולה בשמח"ת) אשר, התועודות דכ"כ מישראל יחידו בשמחה של תורה מדגישה עוד יותר את החיות הכללי ד ישראל ותורה (שלמעלה מהתחלפות), שיומשך ויחדור בעבודה בפועל בכל הפרטים ובפרטי פרטים".

המעשה הוא העיקר

ד. והמעשה הוא העיקר – שכל האמור לעיל יבוא במעשה בפועל, כולל גם – ההשתדלות לפרסם הדברים בכל מקום ומקום כדי שגם אחרים יעשו כל הנ"ל במעשה בפועל¹³.

ה' מנחם אב – יום ההילולא של האריז"ל החי

פתיחה

בכמה מקומות נקרא "אריז"ל החי"¹⁴ – תואר שלא נמצא בנוגע לגדולי ישראל, אפילו אלה שעליהם נאמר "לא מתו אלא בעטיו של נחש", ואפילו על אלו שעליהם נאמר "לא מת" בכלל – מעין הגילוי דחיים נצחיים לעתיד-לבוא¹⁵.

ענינו המיוחד של האריז"ל הוא – גילוי פנימיות התורה, כפי שמביא רבינו הזקן באגה"ק "מ"ש האריז"ל . . . (ש) בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (חכמת הקבלה), היינו, שגם חלק הנסתר שבתורה, רזין שבתורה, עד לרזי רזין, נמשך ובא בגילוי¹⁶.

וזהו הקשר לענין החיים (האריז"ל החי) – שהרי כללות התורה היא "חינו ואורך ימינו", ועאכו"כ פנימיות התורה, ה"מעייין" שבתורה, "מים חיים"¹⁷.

הפצת המעיינות חוצה הוא ענין שהזמן גרמא גם מצד תוכנם של ימים אלו: העבודה המיוחדת דימים אלו (בין ר"ח אב לתשעב באב) היא – להפכם לששון לשמחה ולמועדים טובים בגאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו. והרי, מהפעולות המיוחדות שסגולתן למהר ולזרז ביאת משיח צדקנו, היא הפצת המעיינות חוצה¹⁸.

ענין הגאולה מרומז גם בשמו "יצחק", שלעתיד לבוא יאמר ליצחק כי אתה אבינו, "בן שלמה", שבזמן שלמה הי' כעין שלימות השלום והשלמה דלע"ל¹⁹.

להוסיף בהפצה המעיינות, צדקה וכו' להביא הגאולה

א. ה' מנחם-אב, יום ההילולא של האריז"ל²⁰ מעורר בפשטות – שנוסף להוספה ב"משפט" וב"צדקה" בכלל, שהם בהדגשה

מטות מסעי תשמ"ח - התועדויות ע' 91: "...נוסף ללימוד ההלכות ד"בין המצרים", הן פרטי ההלכות השייכות לכל שלשת השבועות והן פרטי ההלכות השייכות לתשעת הימים, כדי לידע את המעשה אשר יעשו (כל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא) וכו'".

וראה ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ט - התועדויות ע' 108: "הוספה ב"משפט" . . . לימוד התורה (ובפרט הלכות שבת) . . . ובלמוד (הלכות) התורה גופא - כדאי במיוחד ללמוד (בימי "בין המצרים") את חלקי התורה המדברים אודות בית-המקדש ש"גדול קרייתו בתורה כבנינה . . . ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית" וראה לעיל "שלושת השבועות" אות ?? ע"ד לימוד הלכות.

(13) ר"ח מ'א תשמ"ח - התועדויות ע' 82: "ובנוגע לפועל: כל השומעים את הדברים הנאמרים עתה – הן אלו הנמצאים כאן, והן אלו ששומעים את הדברים באמצעות מכשירים טכניים שמנצלים לעבודת ה', כנדרה", שברגע כמימרא יגיעו הדברים לכל מקום שיש שומע – לא זו בלבד שיקימו הדברים בעצמם, אלא ישתדלו לפרסם תוכן הדברים בכל מקום שידם מגעת". ושם הערה 63: "ותירה מזה: גם במקום שלעת-עתה אין שומע – הרי הפעולה ד"דבר הו" היא לפועל יהיה שומע, ולא רק שומע סתם, אלא גם "דערהערן", כמבואר בשיחותיו של כ"ק אדמו"ר הגילוי "דערהערן" לגבי שמיעה סתם".

(14) ראה שיחות ליל ומוצאי ה' מנחם-אב תשמ"ח – התועדויות ע' 103: תואר זה – "האריז"ל החי" – מתאים לתוכן יום ההסתלקות:

התואר ("האריז"ל"), זכרונו לברכה – הוא מצד ענין ההסתלקות, וביחד עם זה, מוספים ומדגישים מיד התואר "החי", ענין החיים, כמיון שהתואר "החי" בא לאחרי ההקדמה ד"זכרונו לברכה", מובן, שגם ענין החיים ("החי") הוא באופן של הוספה וחזק יותר, כולל ובמיוחד – שפועל פעולתו בענינים הנאיים בגילוי לעיני בשר". ושם: "היינו, שענין החיים ("החי") הוא בתוקף הכי גדול.

ובענין זה הולך וניתוסף ביום ההילולא מידי שנה בשנה באופן של חידוש – חידוש לטובה, כמובן, בטוב הנראה והנגלה".

(15) ש"פ דברים, שבת חזון הערה 79 - התועדויות תשמ"ט ע' 109.

(16) תשמ"ח שם ע' 103.

(17) תשמ"ח שם ע' 104-5: "ויש להוסיף בזה בעומק יותר – בנוגע להתגלות פנימיות התורה ע"י תורת חסידות חב"ד . . . ונמצא שבגילוי פנימיות התורה (ע"י האריז"ל, ובפרט ע"י הגילוי דתורה חסידות חב"ד) מודגש יותר ענין החיים שבתורה – לא רק הגילוי ד"מים חיים" ("מעייין"), אלא גם גילוי והמשכה ד"מקור מים חיים", שעי"ז נעשה ענין החיים" באופן נעלה יותר".

(18) תשמ"ח שם ע' 105.

(19) ש"פ דברים, שבת חזון הערה 79 - התועדויות תשמ"ט ע' 109. וראה תשמ"ח שם ע' 106: "ונוסף לזה מרומז הדבר גם ביום ההילולא – משיח באב: חמישי – רומז לדראג החמישית מ"חמשה שמות (שנקראו לה", בחי' היחידה . . . דרגתו של משיח צדקנו".

מיוחדת אצל האריז"ל²¹ – שיוסיפו בכל הפעולות דהפצת המעיינות חוצה "זאת החכמה", ובפרט כמוסבר בחסידות חב"ד²².

ב. ה' מנחם-אב, יום ההילוא של האריז"ל, הוא זמן מסוגל ביותר לה"ישועה" ע"י משיח צדקנו²³, ובפרט ע"י ההוספה ב"מעשינו ועבודתינו", כולל ובמיוחד בהענינים השייכים לתשעת הימים, ה"סיומים" שכבר ערכו, וכן ה"סיומים" שיערכו לאחר זה²⁴.

ראה בסוף - מכתב כללי מכ"ק אדמו"ר שליט"א²⁵ ש"י"ל לה' מנחם-אב.

ז' מנחם אב

פתיחה

אודות שבועה במנחם-אב – איתא בגמרא ש"בשבועה נכנסו נכרים להיכל כו".

ומובן בפשטות שאין כוונת הגמרא לגרום ח"ו צער ועגמת-נפש ליהודי, אפילו בענין פרטי, ועאכו"כ בענין שנוגע לכלל ישראל, ובוהו גופא באופן שנמשך כבר יותר מאלף וחשע מאות שנה מהפעם הראשונה ש"נכנסו נכרים להיכל", אשר, "הימים האלה נזכרים ונעשים גו' בכל שנה ושנה".

כוונת הגמרא היא – לעורר ע"ד השתדלות נוספת ב"מעשינו ועבודתינו" למהר הגאולה ובנין בית המקדש, נוסף על ההשתדלות המיוחדת במשך כל ג' השבועות ד"בין המצרים", ובפרט החל מר"ח מנחם-אב, ומוסיף והולך מיום ליום, ככל שמתקרבים יותר לתשעה באב, ועאכו"כ החל משבועה באב, שבו "נכנסו נכרים להיכל"²⁶.

תביעה הנפשית מקרב לב עמוק

א. בשבועה במנחם-אב בו "נכנסו נכרים להיכל" יש להוסיף בתוספת כח וחזוק בתביעה הנפשית, מקרב לב עמוק, שתקויים כבר בפועל ממש ההבטחה לבנין בית המקדש בגאולה האמתית והשלימה²⁷.

(20) שכל "עבודתו אשר עבד כל ימי חייו" נמצא בגילוי ו"פועל ישועת בקרב הארץ" שענינו הי' גילוי פנימיות התורה ועד שאמר ש"דווקא בדורות אלו האחרונים מותר ומצוה לגלות זאת החכמה", ואח"כ נוסף (ע"י הבעש"ט ורבותינו נשיאינו) הציווי וההוראה ש"פוצו מעיינותך חוצה", שעי"ז "אתי מר" דא מלכא משיחא".

(21) וראה תשמ"ח שם ע' 109: "ועד"ז בנוגע להוספה בענין הצדקה, אשר, בענין זה מודגש גם הקשר והשייכות ליום ההילולא דהאריז"ל – כי מהענינים המיוחדים בדרכיו ואורחותיו שגילה ויגלו תלמידיו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל [על מנת שילמדו לילך בדרכים ואורחות אלו, ובפרט ביום ההילולא . . .] הוא – הנהגתו המיוחדת **בנתינת הצדקה**, וכמבואר גם בתורתו (משפט) גודל מעלת הצדקה".

וראה גם תשמ"ט שם ע' 120: "כמ"ש בכתיבי האריז"ל שהנתינה לצדקה קשורה עם שם הוי', כ"י דבר יתירה" (הפרוטה שנותן לצדקה) הוא י"ד, והיך הנותנו יש בה ה' (אצבעות) הוא בחי' ה"א, חרוע הנותנו הוא וא"ו, ויד המקבלו הוא ג"כ ה"א". וראה המכתב המובא כאן לחלק.

(22) ש"פ דברים, שבת חזון ד' מנחם אב תשמ"ט – התועדויות ע' 109: "ובפרט כמוסבר ומבואר באר היטב בתורת חסידות חב"ד, הג' מוחין דחכמה בינה ודעת, הן בנוגע לעצמו – שכללות ענינו של לימוד חסידות חב"ד בהבנה והשגה – הוא הענין של "פוצו מעיינותך חוצה: הפצה של מעיינות החכמה – בנינה ודעת, ועד למידות, שהם "חוצה" בערך למוחין, ועד למחשבה דיבור ומעשה, ואדרבה – המעשה הוא העיקר.

ועוד ועיקר – הפצת המעיינות חוצה בפשטות, בחוצה דהעולם וכו'".

(23) שיחת ה' מנחם-אב תשמ"ט – התועדויות ע' 119: "הקשורה עם יצחק (שמו של האריז"ל), שאז יהי' ענינו של שלמה (שם אביו של האריז"ל) בתכלית השלימות, הן בנוגע לענין השלום ("פדה בשלום נפשי"), והן בנוגע לבנין ביהמ"ק, "מקדש אדני-כוננו ידך".

(24) תשמ"ט שם: "שהרי, גם כשמשיח צדקנו יבוא יתיכף ומיד ממש, ימשיכו בלימוד התורה, ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז, וביתר התמדה וזריזות, כך שסיימו במהירות גדולה יותר, ומיד לאחר הסיום יתחילו ענינים חדשים וכו'".

(25) מכתב כללי מה' מנחם אב תשמ"ח - התועדויות ע' 101

(26) ראה שיחת ז' מנחם אב תשמ"ט – התועדויות ע' 122.

(27) תשמ"ט שם: "ועד" המבואר במדרש בנוגע לכללות ענין החורבן, "עלה ארץ כו' והחריב אריאל . . . על מנת שיבוא ארץ כו' ויבנה אריאל" – כן הוא גם בנוגע להזכרת ענין החורבן (החל משבועה באב ש"נכנסו גוים להיכל") בכל שנה ושנה:

כש"הימים האלה נזכרים ונעשים", ורואים שעברה עוד שנה, ועובר עוד יום ועוד יום, ועדיין לא זכינו כו',

מוקדש לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח,

לע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת צבי הירש ע"ה שפריצער-יוסטמן נפטרה כ"ט תמוז תשס"ב ת.נ.צ.ב.ה

נא לתלות בכותלי בית הכנסת, ומצווה לפרסם בכל מקום! כתובתינו באינטרנט: www.moshiach.net/blind

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ב. להוסיף ביום זה באחדות: ובמיוחד אחדות הקשורה עם לימוד תורה ונתינת צדקה ביחד עם יהודים נוספים.²⁸

עריכת סיומים

פתיחה

מהטעמים בדבר – כיון שבימים אלו מחפשים את כל האופנים המותרים כיצד להוסיף בענינים טובים ושמחים, ועיי"ז לגלות את הטוב פנימי בהירידה הקשורה עם ימים אלו, החל מ"פקודי ה' ישרים משמחי לב" עושיין שמחה לגמרה של תורה²⁹. ודוגמתו בסיום מסכת, "כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתי" עבידנא יומא טבא לרבנן³⁰.

ועל-ידי עשיית "סיום" בתורה, נעשה "סיום" בכל הענינים בעולם, כולל גם ובעיקר – סיום הגלות³¹, "סיום" דייקא, לא ביטול הענין, אלא אדרבה, גמר ושלמות הענין, ובנדוד – שעושים מהגלות גאולה, על ידי המשכת האלף, אלופו של עולם, שאז נעשה מ"גולה" "גאולה"³².

סיומים ברוב עם ולקשר עם צדקה

א. יש לעורר על דבר המנהג של עריכת "סיומים"³³ בכל תשעת הימים³⁴, [כולל סיומי ההלכות בשיעורים היומיים ברמב"ם³⁵] כדי להוסיף בשמחה של תורה באופן המותר, שעל ידי זה מבטלים הענינים דהיפך השמחה כו'³⁶.

ב. לקשר ה"סיום" (ב"משפט") גם עם נתינה לצדקה³⁷,

ג. להשתדל בעריכת הסיומים "ברוב עם הדרת מלך", לאחד רבים מישראל³⁸ (מצד אהבת ישראל ואחדות ישראל) בשמחה לגמרה של תורה, גם אם רובם לא סיימו בעצמם המסכת כו'³⁹.

[וליתר דיוק, הרי המצב ד'זכר' (זכינו ה' כבר מזמן, אלא יש, כנראה, סיבה אחרת, שאף אחד אינו יודע מה היא... ועד שאפילו בתנ"ך עושים "שטורעם" על זה ש"עבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו", ובלשון חז"ל בגמרא שכבר "כלו כל הקיציץ"], ולא רק שטורע יום סתם, אלא שמגיע יום שניתוסף בו ענין מיוחד בלתי רצוי, כבנדוד⁴⁰, שבעה באב, ש"נכנסו נכרים להיכל" –

הרי זה "על מנת" (כלשון המדרש) ליתן לכאור"א מישראל תוספת נח וחזוק בתביעה הנפשית, מקרב לב עמוק, שתקיים כבר בפועל ממש ההבטחה ד"יבוא ארץ כו' ויבנה ארצו", בנין ביהמ"ק בגאולה האמיתית והשלמה ע"י דוד מלכא משיחא".

28) תשמ"ט שם ע' 123: "והוספה מיוחדת בזה – כשהתביעה על הגאולה דכאור"א מישראל (בתוך כלל ישראל) היא בצירוף כמה וכמה משיאל שמתאספים יחדיו, ובפרט שפעולת הצירוף והאחדות דבני"כ כשלעצמה (ועאכ"כ כשמקשרים ההתאספות עם תורה וצדקה, שעיי"ז ניתוסף בהאחדות ביתר שאת וביתר עוז) מבטלת סיבת הגלות (פירוד), ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה בפועל ממש".

29) ש"פ פנחס מבה"ח מנחם-אב תנש"א – התוועדויות ע' 64.

30) ש"פ מטות-מסעי תנש"א – התוועדויות ע' 79: "שבת קיח, סע"ב ואילך. רמ"א י"ד סדרמ"ו ס"ו.

31) ש"פ מט"מ תש"נ – התוועדויות ע' 83: "מתחיל מסיום על "גלות" שבתורה, הספיקות ומחלוקות בתורה (שנוצרים "מסטרא דרע"), ועיי"ז – סיום הגלות כפשוטו".

32) משיחות ה' מנחם-אב תשמ"ח – התוועדויות ע' 108.

33) ראה שיחת ה' מנחם-אב תשמ"ח הערה 51 – התוועדויות ע' 108: "כולל גם ההתחלה דמסכתות אחרות וספרים אחרים, כמש"ב בנוסח ה"הדרן": "כשם שעזרתני לסיים מסכת פלונית, כן תעזרני להתחיל ספרים ומסכתות אחרות וספרים אחרים ולסיימם".

34) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב – התוועדויות תנש"א ע' 95-6: "כאן המקום לעורר עוה"פ מחדש, שאם ח"ו משיח יתעכב, יש להמשיך, ובחיות חדשה והתחזקות (בכל יום יהיו בעיניך חדשים), לערוך "סיומים" במסכתות הש"ס ("משפט") בתשעת הימים".

35) משיחת י"ז תמוז, וש"פ פנחס תש"נ הערה 188 – התוועדויות ע' 55. להעיר מש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ט – התוועדויות ע' 108: "והתעוררות מיוחדת בזה – עיי"ז שבערב שבת זה סיימו חלק מהלכות ברמב"ם, שבו מביא חלק מהברייתא של רבי פנחס בן יאיר, המובאת (לכמה גירסאות) בסיום (המשניות) מסכת סוטה", שעיי"ז ישנה הזדמנות מיוחדת לערוך סיום על מסכת סוטה".

36) ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח – התוועדויות ע' 95. ושם הערה 120: "להעיר גם מהפנתגם הידוע בפירוש דברי חז"ל "משכנס אב ממעטין בשמחה" – ש"ממעטין" הענינים הבלתי-רצויים דתשעת הימים "בשמחה", עיי"ז ההוספה בשמחה, באופן המותר ע"פ שרע"ק, כמובין".

37) וראה ראשי-דברים משיחת ש"פ מטות-מסעי תנש"א: "וכנהוג בשנים האחרונות, יש לקשר הסיומים עם צדקה – (החל מצדקה ברוחניות בש"ק) – ואחרי ש"ק (ניט אין שבת גערגעט) גם צדקה בגשמיות".

38) ש"פ מטות-מסעי תנש"א – התוועדויות ע' 80.

39) ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח – התוועדויות ע' 95: "ומה טוב – שיערכו הסיומים וכו'".

מוקדש לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח,

לע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת צבי הירש ע"ה שפריצער-יוסטמן נפטרה ל"ט תמוז תשס"ב ת.נ.צ.ב.ה.

נא לתלות בכותלי בית הכנסת, ומצווה לפרסם בכל מקום! כתובתינו באינטרנט: www.moshiach.net/blind

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לשתף אנשים נשים וטף – גם בידעות

ד. לשתף בה"סיומים" [אנשים ונשים (בנפרד - כמובין)⁴⁰] כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בידעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה⁴¹.

לקשר עם סעודה עם התוועדות – אפי' עם לא אוכלים בשר

ה. במקום המתאים – לקשר גם את ה"סיום" "יומא טבא לרבנן" – עם סעודה והתוועדות⁴².

ו. המנהג לערוך "סיומים" במסכתות הש"ס בכל יום מ"תשעת הימים – אפי' כשלא אוכלים סעודת בשר אחר-כך⁴³.

סיומים גם בשבתות

ז. כדאי לערוך סיום גם ביום השבת שב"תשעת הימים"⁴⁴, ולקשר הסיום בשבת עם סעודה⁴⁵ כולל ההוספה בצדקה ("במשפט" (תורה) ובצדקה") ש"מקרב את הגאולה", גם (ב"הסיומים ד)יום השבת – באופן המותר, ע"י אכילה ושתי', וכיו"ב⁴⁶.

סיום על מסכת עם גמרא

ח. אף שיש דעות שיכולים לערוך סיום על פרק, או על מסכת שלימה במשניות, מוטב לערוך סיום על מסכת (לא רק פרק) בגמרא (לא רק במשנה) – "סיום" עם כל הפרטים, לכל הדיעות⁴⁷.

סיום על מסכת שקל לאמרם, ולשתף אחרים בזה

ט. כדאי ונכון לערוך "סיומים" על מסכתות כאלו שסיומם בענינים שנקל לאמרם ולהסבירם במהירות לכאור"א מישראל, אפילו פשוט שבפשוטים. לדוגמא: ארבעת המסכתות ברכות נזיר יבמות כריתות, ראשי תיבות "בניך", המסתיימות "כל בניך לימודי ה'"⁴⁸.

במסכת תמיד

י. עדיפות לערוך סיום על מסכת תמיד אשר: א) תוכן המסכת הוא בעניני בית המקדש ששייך במיוחד לשלושת השבועות⁴⁹ ב) היא המסכת הקצרה ביותר מבין המסכתות שיש עליהם גמרא⁵⁰. ג) סיומה הוא בענינים שנקל לאמרם ולהסבירם – "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש כו"⁵¹.

40) ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ט – התוועדויות ע' 108.

41) ש"פ מטות-מסעי תנש"א – התוועדויות ע' 80: "ע"ד ובודוגמת הסיום דערב פסח שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים. ולהעיר, שהסיום דערב פסח אינו דוגמא בעלמא, אלא שייך גם להסיומים דתשעת הימים – כי, הסיום דערב פסח הוא הכנה להגאולה דפסח, והסיומים דתשעת הימים הם הכנה להגאולה העתידה שהיא "כימי צאתך מארץ מצרים (אראנו נפלאות)", ובהדגשה יתירה בשנה זו. שעומדים על סף הגאולה".

42) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב תנש"א – התוועדויות ע' 96.

43) ש"פ פנחס מבה"ח מנחם-אב תנש"א – התוועדויות ע' 64.

44) ש"פ פנחס מבה"ח מנחם-אב תנש"א – התוועדויות ע' 64: "מפני טעם זה כדאי לערוך

וכו". ראה הטעם בהפתיחה "עריכת סיומים".

45) ש"פ דברים תנש"א – התוועדויות ע' 97.

46) ש"פ מטות-מסעי תנש"א – התוועדויות ע' 79. ובהערה 94.

47) שיחת ר"ח מנחם-אב תשמ"ט – התוועדויות ע' 86. וראה בה"נפסח".

48) ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח – התוועדויות ע' 95.

49) ראה ש"פ דברים תש"נ – התוועדויות ע' 97: "לא רק מסכתות שכולן משנה אלא גם גמרא, כולל מסכתות שבהלך יש גמרא, כמו מסכת תמיד, ובפרט שלימוד מסכת תמיד הוא מעניני העבודה בביהמ"ק, (ע"ד לימוד מסכת מדות שכולה משנה) אודות בנין הבית, אשר, ע"י הלימוד בעניני הבית "אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית", ויתירה מזה, שעיי"ז אין "בנין ביתי בטל". וראה בגליון "שלושת השבועות" בהערה ע"ד מסכת תמיד ומידות.

50) משיחת ר"ח מנחם-אב תשמ"ט – התוועדויות ע' 86: "מסכת תמיד – המסכת הקצרה ביותר מבין המסכתות שיש עליהם גמרא, ולכן, כשצריכים לערוך סיום בכל יום מתשעת הימים, ומחפשים מסכת קצרה שנקל יותר לסיימה, הרי המסכת הראשונה היא מסכת תמיד". וראה ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח – התוועדויות ע' 95: "מסכת הכי קטנה שיכולים ללמוד ולסיימה במשך זמן קצר" ובהערה 122: "להעיר מהשייכות דמספר שמונה לגאולה – כינוי של ימות המשיח של שמונה נימין (ערכין יג, ב). ולהעיר, שגם מספר הפרקים הדלכות בית-הבחינה להרמב"ם – שמנה".

51) ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח – התוועדויות ע' 95.

יא. בראש חודש מנחם אב תשמ"ט, ערך כ"ק אדמו"ר מלך המשיח סיום על מסכת תמיד, הן על הגמ' והן על המשניות⁵².

יב. ב"סיומים" אלו יכולים לשתף גם יהודי שפוגשים ברחוב, ובאמצע עסקיו כו' - על ידי זה שמספרים לו שביום זה נערך "סיום" ("ברוב עם") על מסכת פלונית, וחוזרים בפניו על סיום המסכת - מאמר חז"ל המובן בנקל לכאו"א מישראל, או אפילו על ידי זה שאומרים לו המאמר דסיום המסכת מבלי לספר לו שזהו ענין של "סיום", שגם על ידי זה משתפים אותו בה"סיום"⁵³.

בתשעה באב

יג. כדאי ונכון שיערכו סיום גם במשך כ"ד שעות המצת-לעת [דתשעה באב] גופא⁵⁴, (בענינים המותרים ללמוד בתשעה באב - מסכת מועד קטן) על יסוד הנהגתו של כ"ק אדמו"ר נ"ע לערוך סיומים אף שלא ה' סועד אחר כך בבשר ויין⁵⁵.

יד. הנ"ל הוא נוסף על הסיום שיערך במוצאי תשעה באב, בזמן המותר באכילה ושתי', סעודה לגמרה של תורה⁵⁶.

בשעה באב נדחה

טו. [בתשעה באב נדחה תנשא אמר:] שיערכו סיומים ביום השבת קודש זה [תשעה באב עם סעודה], ולאחרי זה - גם במוצאי שבת וביום ראשון עשירי באב (באופן המותר), ועל אחת כמה וכמה במוצאי יום ראשון⁵⁷.

טז. [וכן] שיוסיפו בימים אלו בלימוד התורה וקיום המצוות, ובמיוחד מצות צדקה, החל ביום שבת זה (באופן המותר), ועל אחת כמה וכמה במוצאי שבת וביום ראשון ובמוצאי יום ראשון, ובימים שלאחרי זה⁵⁸.

עד חמישה עשר באב

יז. היות שעד חמשה עשר באב הוא המשך לתשעה באב - הרי אם משיח יתעכב חס ושלום בימים הבאים - מציעים, שימשיכו בעריכת "סיומים" גם בימים שלאחרי זה, עד חמשה עשר באב, ועד בכלל⁵⁹.

לפרסם בכל מקום

(52) מוצאי יום רביעי, ר"ח מנחם-אב תשמ"ט - התוועדיות ע' 87 ואילך "...בסיום מסכת תמיד בגמרא - סיום פרק רביעי - תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך לימודי ה' . . . ויש להוסיף, שסיום פרק רביעי שייך במיוחד לר"ח מנחם-אב בשנה זו, שחל ביום הרביעי בשבוע - דיש לומר, ששבעת הפרקים שבמסכת תמיד הם כנגד שבעת ימי השבוע. ונמצא, שסיום פרק רביעי דמסכת תמיד קשור עם סיומו של יום הרביעי (הזמן שעומדים בו עתה). ולאחרי סיום פרק רביעי דמסכת תמיד - באים להסיום דמסכת תמיד כולה. ובתקדמה: אף על פי שהגמרא דמסכת תמיד מהתיימת בפרק רביעי, מובן שהסיום על מסכת תמיד בשלימותה צריך לכולול גם את הפרקים שלאח"י שאין עליהם גמרא. ובפרט על פי האמור לעיל ששבעת הפרקים דמסכת תמיד הם כנגד שבעת ימי השבוע שבהם מתבטאת תמידות הזמן, הרי בודאי שהסיום ד"תמיד" בשלימות צריכה להיות על שבעת הפרקים שנגד שבעת ימי השבוע, כל המשיך תמידות הזמן. וענין זה מודגש גם בתוכן הסיום דמסכת תמיד - "השיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש, ביום הראשון היו אומרים בבית המקדש, ביום הראשון היו אומרים כו', בשני היו אומרים כו', וכן בכל ימי השבוע, עד ליום השבת, בשבת היו אומרים כו'. ובהתאם לכך, יש להתעכב גם על הסיום דמסכת תמיד כולה.

(53) ש"פ מטות-מסעי תשמ"ח - התוועדיות ע' 96: "(אפילו ללא ידיעת) - שהרי 'זכין לאדם שלא בפניו'".

(54) שיחת ר"ח מנחם-אב תשמ"ט - התוועדיות ע' 94.

(55) משיחת ר"ז תמוז, וש"פ פינחס תש"נ הערה 189 - התוועדיות ע' 55: "כפי שנהגו בשנה שעברה (ובשנים שלפניו) לערוך סיום גם בתשעה באב . . . שלא ה' סועד אח"כ בבשר ויין (ספר המנהגים חב"ד ע' 46)".

(56) שיחת ר"ח מנחם-אב תשמ"ט - התוועדיות ע' 94: "ועי"ז תהי' מעלה נוספת - שני סיומים (בת"ב עצמו ובמוצאי ת"ב) סיום כפול כאמור, ש"כפל" קשור עם הגאולה".

(57) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב תנשא - התוועדיות ע' 96.

(58) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב תנשא - התוועדיות ע' 95: "בהתאם להסיום של הפרטת שבת 'ציון בליפת תפדה ושב' בצדקה" ש"משפט" קאי אתורה ו"צדקה" קאי על כללות כל המצוות אשר נכללים במצוות צדקה". וראה שם הערה 149: "להעיר ש"ק אדמו"ר שליט"א נתן שטרות של דולר על מנת לחלקן לצדקה - במוצאי שבת, ליל עשירי באב, לאחרי אמירת איכה, וכן בעשירי באב לאחרי תפילת מנחה, ופעם שלישית - לאחרי השיחה לפני תפלת ערבית. המר"ל".

(59) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב תנשא - התוועדיות ע' 96.

מוקדש לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח,

לע"נ האשה החשובה מרת רבקה בת צבי הירש ע"ה שפריצער-יוסטרנט נפטרה כ"ט תמוז תשס"ב ת.נ.צ.ב.ה

נא לתלות בכותלי בית הכנסת, ומצווה לפרסם בכל מקום! כתובתינו באינטרנט: www.moshiach.net/blind

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

חי. יש לפרסם זה בכל מקום האפשרי, הן במקומות שכבר קיימו זאת בימים שלפני זה - שימשיכו בזה, ובתוספת חיות וחיווק, ועל אחת כמה וכמה במקומות שאליהם הפירסום לא הגיע - שיגיעו לשם ויפעלו לעשיית "סיומים" גם שם, ולהוסיף ב"משפט" ו"בצדקה" בכלל⁶⁰.

סיומים - נספח

בעת ביקור הרה"ג ר' פנחס מנחם אלתר שליט"א י"ג אדר תשמ"מ⁶¹.

הגרפ"מ שליט"א: לגבי עריכת סיום מסכת בקשר ל"סעודת מצוה" (בתשעת הימים וכו')ב) - ישנם המדייקים לעשות סיום על המסכתות דתלמוד בבלי בלבד, מכיון שכל המסכתות דתלמוד ירושלמי אינם בשלימותם לגמרי, שהרי ישנם ענינים שנשארו בקושיא כו', ולא הוגה וכו', ובמילא - חוששים הם שסיום מסכת בירושלמי אינה באופן ד"שלים מסכתי"⁶².

ל"ק אדמו"ר שליט"א: דבר זה הוא חידוש גדול אצלי - שהרי כר"כ אחרונים מקילים בנוגע לסיום, ועד אפילו - על אבות דר' נתן, וישנם אחרונים שהגזימו ומקילים לעשות סיום אפילו על פרק אחד בלבד! ועאכ"כ כאשר מדובר אודות מסכת שלמה - גם מסכתות קטנות, ובפרט אבות דר"ג - מסכת שיש בה ריבוי פרקים, וא"כ, לכאורה בטח יכולים לעשות סיום על מסכת בתלמוד ירושלמי!

אל כל בני ובנות ישראל בכל מקום שהם ה' עליהם יחיו.

שלום וברכה!

מצו"ב העתק המכתב מאור ליום האמור משנת ה'תשל"ב⁶³,

אשר תוכנו בכל תוקפו גם בשנה זו, ואדרכא, בכל שנה ושנה הרי מקיימים הציורי ההעלות בקודש, חמשה עשר מעלות מאז שנת ה'תשל"ב.

ב"ה. מוצש"ק חזון, אור ליום ה' מנ"א ה'תשל"ב. ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

ביום זה, יום הסתלקות האריז"ל החי, ובפרט במלאת ארבע מאות שנה להסתלקותו, שעת הכושר היא במיוחד להתבונן בדרכים הישירים אשר - בל' רבנו הזקן באגרת הקודש שלו - הורנו מזכרו (שלו) ונלכה באורחותיו שלו, שהרי ודאי זהו אחד הטעמים שדוקא דרכים ואורחות אלו גילה וגילו תלמידיו ונתפרסמו בכל תפוצות ישראל.

ואף כי מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לאמר שיעבוד עבודת הקודש של "עיר קדיש מן שמיא נחית הרב הגדול האלקי החסיד" האריז"ל

"מ"מ הרי אפס קצוהו ושמן מנהו מרוב טובו ואורו מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור" וביחד עם גילוי ופרסום הנהגות אלו וההוראה - ה"ג"כ נתנית כח וסיוע רב ללכת בדרכים וארחות אלו, מעין עבודת הקודש האמורה.

והנה ב"ג' מדרכים ישרים אלו והנהגותיו הכלליים המביאים בכתהאריז"ל:

בתורה: ראיתי למורי זלה"ה מתגבר כארי בכח בעת שהי' עוסק בהלכה עד שהי' נלאה ומזיע כו' נקרא התורה תושי' שמתשת כחו של העוסק בה ולכן ראוי לטרוח ולהתיש כוחו בהיותו עוסק בהלכה.

במצות: ובענין הצדקה והמצות לא ה' קמצן כלל כו' וכמ"ש בזהר פ' תרומה (ו"ז"ל הזהר שם: האי מאן דבעי לאשתדל'א במצוה כו' לא ישתדל ב' ברקנייא ובמגנא אלא כו' באגר שלים. עיי"ש).

בתורה ומצות כולם: יהי' שמח בעשותו אותה המצוה כו' וז"ס הפסוק תחת

אשר לא עבדת את ה"א בשמחה ובטוב לבב.

ויהי"ר שההתבוננות בכהנ"ל - נוסף על ההתבוננות במש"כ האריז"ל בהקדמת שער המצות אשר האדם מחוייב לקיים כל המצות וכל זמן שלא השלימים - נשמתו חסרה ועליו נאמר כל אשר בו מום לא יגש, וכן בעסק התורה - לטרוח בפשט רמו דרוש סוד - בכל בחי' מהם אשר יוכל להשיג, לטרוח ולעשות לו רב שילמדנו,

תביא ההתבוננות למעשה, קיים כהנ"ל בפועל ומתוך שמחה אמיתית,

- ובודאי יצליח וכמש"נ כך הוי' חסיתי אל אבושה לעולם -

וזה גם ימהר קיום היעוד אשר יהפכו ימים אלו לששון ולשמחה, בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

(60) ש"פ דברים, תשעה באב (נדחה), י"ד ו"א מנחם-אב תנשא - התוועדיות ע' 96. וראה ראשי-דברים משיחת ש"פ מטות-מסעי תנשא: "וכן יש לפרסם את ההוראה דעריכת סיומים, הן בש"ק - באופנים המתירים בש"ק, והן אחרי ש"ק - מיד לאחרי הבדלה, גם בשאר אופנים (וכמדובר - ניט אין שבת גערעט)".

(61) התוועדיות ע' 1050-1049.

(62) הערה שם: "ראה יסודי ישרון ח"ו ע' מג ואילך. וש"נ. - הראני חכם א' משרת' מים חיים א"ח סקע"ט. ש"ר"ת בית ישראל ח"א א"ח סמ"ו. ש"ר"ת יביע אומר ח"א א"ח ס"ס כו. מהרש"ם בדתע תורה סתקנ"א ס"י. ש"ר"ת בית אבי ח"ב ס"ב. נחלה לישראל סל"א".

(63) נדפס בלק"ש ח"ט ע' 251 ואילך. וראה ג"כ מכתב יום ועש"ק פ' חזון, ה"ו מנחם אב תשמ"ז.